МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ЦЕНТР ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ, ЗАОЧНОГО ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
Кафедра менеджменту

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти
4 курсу заочної форми навчання
Наталії ЦИМБАЛЯК

Науковий керівник:
доцент, кандидат економічних наук
Ольга МАРЧЕНКО

Рецензент
доцент, кандидат економічних наук
Михайло ОРОБЧУК

Кваліфікаційна робота допущена до захисту
«___» _____ 2024 р., протокол № ____

Завідувач кафедри менеджменту
_____
(підпис)

Львів
2024

АНОТАЦІЯ

ЦИМБАЛЯК Н. Управління фінансовою безпекою підприємства. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент». Львівський державний університет внутрішніх справ, МВС України, Львів, 2023.

У першому розділі узагальнені теоретичні засади управління фінансовою безпекою підприємства.

Другий розділ містить аналіз управління фінансовою безпекою Державного підприємства «Львівський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації». Результатом дослідження стали пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення управління фінансовою безпеки підприємства.

Ключові слова: фінансова безпека, управління фінансовою безпекою, фінансова стійкість, фінансові інтереси, загроза, фінансовий ризик.

ABSTRACT

TSYMBALIAK N. Management of the financial security of the enterprise. - Manuscript.

Research for obtaining a bachelor's degree in the specialty 073 «Management». Lviv State University of Internal Affairs, Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Lviv, 2023.

The first section summarizes the theoretical principles of managing the financial security of the enterprise.

The second section contains an analysis of financial security management of the State Enterprise «Lviv Research and Production Center of Standardization, Metrology and Certification». The result of the study was proposals and recommendations for improving the management of the company's financial security.

Key words: financial security, financial security management, financial stability, financial interests, threat, financial risk.

ЗМІСТ

ВСТУП 5

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА 8

1.1. Сутність фінансової безпеки підприємства 8

1.2 Система управління фінансовою безпекою підприємства 11

1.3 Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства 14

Висновки до першого розділу 17

РОЗДІЛ 2 УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ДП «ЛЬВІВСТАНДАРТМЕТРОЛОГІЯ» 18

2.1 Загальна характеристика діяльності Державного підприємства «Львівський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації» 18

2.2 Аналіз системи управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія» 25

2.3 Оцінка рівня фінансової безпеки ДП «Львівстандартметрологія» 29

2.4 Пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія» 38

Висновки до другого розділу 44

ВИСНОВКИ 45

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 47

ДОДАТКИ 51

ВСТУП

Обґрунтування актуальності теми дослідження. Сучасне бізнес-середовище, як на міжнародному, так і національному рівнях, стає дедалі складнішим та невизначенішим, породжуючи загрози та ризики. Це зумовлено процесами глобалізації, транснаціоналізації, цифровізації, нестабільністю на валютних та фондових ринках. У таких умовах управління фінансовою безпекою підприємств стає надзвичайно актуальним, оскільки нехтування загрозами та ризиками може призвести до фінансової кризи та навіть банкрутства. З огляду повномасштабну війну рф проти України, складну економічну ситуацію, дефіцит державного бюджету, високий рівень інфляції та знецінення національної валюти, українським підприємствам особливо важливо шукати нові та ефективні методи управління фінансовою безпекою та вдосконалювати її механізми.

Аналіз останніх досліджень за тематикою проблеми. Фінансову безпеку підприємства як компонент фінансової безпеки держави досліджували О. Барановський, М. Єрмошенко, як компонент економічної безпеки підприємства – Т. Васильців, Г. Козаченко. Самостійним об’єктом дослідження фінансова безпека підприємства стала у наукових працях К. Горячевої, О. Єпіфанова, О. Пластуна, В. Домбровського (які досліджували її разом із фінансовою безпекою банківських установ), О. Марченко, І. Мойсеєнко, Н. Правдюк, О. Мулик, Я. Мулик (які вивчали її обліково-аналітичний аспект), С. Мельника, Л. Яструбецької. Однак, зважаючи на постійну зміну умов функціонування підприємств, появу нових викликів та загроз їхній фінансовій безпеці, наукові пошуки у цій сфері продовжують залишатися актуальними.

Мета дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування напрямів вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємства на

основі узагальнення його теоретичних засад та практичних аспектів у вітчизняній господарській практиці.

Завдання дослідження. Відповідно до визначеної мети у роботі поставлені такі завдання:

− з'ясувати сутність фінансової безпеки підприємства;

− охарактеризувати систему управління фінансовою безпекою підприємства;

− виокремити методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства;

− дати загальну характеристику діяльності Державного підприємства «Львівський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації»;

− проаналізувати систему управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія»;

− оцінити рівень фінансової безпеки ДП «Львівстандартметрологія»;

− обґрунтувати пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія».

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є система управління фінансовою безпекою підприємства.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є теоретично-методичні та практичні аспекти управління фінансовою безпекою підприємства в умовах вітчизняної господарської практики.

Перелік методів дослідження. У роботі використані як загальнонаукові (аналіз і синтез, логічний підхід, узагальнення, порівняння та інші), такі і спеціальні методи дослідження (методи фінансового аналізу, SWOT-аналіз та інші).

Інформація про практичне значення роботи, апробацію результатів дослідження (їх впровадження на підприємстві чи організації, участь у науково-практичних конференціях, публікації).

Основні висновки автора, сформовані в результаті проведеного дослідження обговорювалися та отримали схвальні відгуки на міжвузівській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених «Соціально-економічний розвиток і безпека України: стан та перспективи» (м. Львів, ЛьвДУВС, 22 березня 2024 р.).

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел та додатків. Вона містить 4 рисунки, 12 таблиць, 7 додатків. Список використаної літератури складається з 40 джерел. Основний текст кваліфікаційної роботи викладено на 42 сторінках.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність фінансової безпеки підприємства

У ринковій економіці підприємницькі структури функціонують в умовах конкуренції, непередбачуваного та динамічного зовнішнього середовища, інституту банкрутства. Їхнє існування та розвиток значною мірою залежить економічної безпеки, серед компонентів якої фінансовій належить визначальна роль.

Зміст поняття «фінансова безпека підприємства» досліджувало чимало українських вчених і в результатів їхніх наукових пошуків сформувалися різні підходи до його визначення (рис. 1.1.).

Рис. 1.1. Підходи до визначення поняття «фінансова безпека підприємства»

Джерело: побудовано автором за [23, с. 26]

Спробою синтезувати існуючі наукові підходи є визначення С.. Мельника: «Під фінансовою безпекою підприємства слід розуміти стан, при якому через ефективне використання всіх наявних ресурсів та прийняття адекватних, в кожній конкретній ситуації, управлінських рішень, формується рівновага, підтримується стійкість і стабільність, забезпечується надійність системи для досягнення поставлених цілей та завдань, реалізації стратегії розвитку шляхом застосування заходів своєчасного розпізнавання викликів, уникнення/зменшення ризиків, протидії/адаптації до негативного впливу загроз» [23, с.27].

За нашими узагальненнями [5; 7; 18; 23; 38; 40], фінансова безпека підприємства передбачає:

− збалансованість і якість фінансових інструментів, технологій і послуг, що забезпечують гнучкість управлінських рішень;

− достатність власних фінансових ресурсів, оптимальність структури та ефективність використання капіталу;

− фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність, фінансову незалежність, фінансову рівновагу, стабільність фінансових пропорцій розвитку ;

− ефективний та стійкий розвиток підприємства на протязі тривалого періоду;

− мінімізацію фінансових ризиків, захищеність фінансових інтересів, що дає змогу їх реалізовувати;

− спроможність самостійно розробляти та впроваджувати свою фінансову стратегію.

Таким чином, фінансова безпека підприємства пов’язана з такими поняттями як «фінансовий інтерес», «виклик», «ризик», «загроза».

Під фінансовим інтересом підприємства слід розуміти його об’єктивну потребу у фінансових ресурсах, фінансових пропорціях для стійкого, фінансових інструментах для стійкого довгострокового розвитку.

Основними фінансовими інтересами підприємства є: максимізація його ринкової вартості; зростання рівня рентабельності його активів та власного капіталу; достатність фінансових ресурсів на всіх етапах фінансово-економічного розвитку; фінансова стабільність; фінансова стійкість; безпека інвестиційної діяльності; позитивний імідж підприємства як контрагента [27, с. 28-29].

На наш погляд, у одному з останніх монографічних досліджень фінансової безпеки підприємства дається досить повне визначення понять «виклик», «ризик», «загроза» [23, с. 32].

Під викликом слід розуміти певне явище, яке може бути як негативного так і позитивного спрямування, що потребує від підприємства відповідної реакції та застосування тих чи інших заходів, для підтримання його стійкості, стабільності, рівноваги та надійності.

Ризик – це ситуативні характеристики дій суб'єкта управління, які пов'язані із невизначеністю у результатах досягнення бажаних результатів, що потребують урахування одночасного впливу значної кількості факторів за відсутності необхідного інформаційного підґрунтя, результати реалізації яких можуть вплинути на об'єкт управління, зокрема рівень його безпеки [23, с. 32].

Під загрозою фінансовій безпеці підприємства слід розуміти такий вплив зовнішніх та внутрішніх умов, дій та чинників на його фінансовий стан, який може призвести до порушення рівноваги, зниження стійкості, стабільності та надійності, спричинити потенційні або реальні збитки, ускладнити досягнення фінансових інтересів та спричинити зростання небезпеки [23, с. 35].

Ризики та загрози фінансовій безпеці підприємства класифікують за різними ознаками, і насамперед, за середовищем виникнення: зовнішні (ті, що виникають зовні підприємства) та внутрішні (ті, що виникають у його внутрішньому середовищі)

1.2. **Система управління фінансовою безпекою підприємства**

Серед сучасних науковців немає одностайності у визначені поняття управління фінансовою безпекою підприємства.

Його трактують як:

- компонент фінансового управління;
- систему принципів та методів розробки управлінських рішень, які пов'язані із захистом його пріоритетних фінансових інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз;
- процес формування і використання управлінських компетенцій у сфері різних видів менеджменту підприємства з метою нейтралізації чи мінімізації різноманітних загроз його фінансовим інтересам;
- взаємодію між координуючими та функціональними у сфері фінансової безпеки підрозділами, яка забезпечує цілеспрямований вплив на об'єкти безпеки для підтримання життєздатності системи та формування безпечних умов розвитку, попри вплив зовнішнього середовища та зміни у внутрішньогосподарських процесах [23; 27].

Перш ніж дати визначення управлінню фінансовою безпекою підприємства розглянемо його як систему (рис. 1.2.)

Отже, вважаємо, що управління фінансовою безпекою підприємства - це цілеспрямований вплив відповідних суб'єктів управління на об'єкти фінансової безпеки в процесі реалізації управлінських функцій на основі визначених принципів та за допомогою методів і інструментів з метою досягнення високого рівня захищеності фінансових інтересів, мінімізації фінансових ризиків та забезпечення реалізації стратегії розвитку.

Управління фінансовою безпекою здійснюється через такі загальні управлінські функції, як планування, організація, аналіз, регулювання, мотивація та контроль.

Рис. 1.2. Компоненти системи управління фінансовою безпекою підприємства

Джерело: побудовано автором за [27]

Функція планування реалізується через розробку оперативних і стратегічних планів забезпечення фінансової безпеки. У процесі організації відбувається розподіл запланованих завдань, повноважень на їх виконання та відповідальності між структурними одиницями системи управління. Для стимулювання ефективного виконання встановлених завдань використовуються матеріальні (економічні) та нематеріальні (соціально-психологічні) методи мотивації. Функція контролю полягає у визначенні рівня досягнення цілей системи управління фінансовою безпекою, оцінці

ступеня відхилення фактичних показників від запланованих, а також рівня ефективності системи управління фінансовою безпекою.

Функції управління фінансовою безпекою підприємства реалізуються поетапно, а ключовим етапом процесу управління є оцінка її рівня (рис. 1.3).

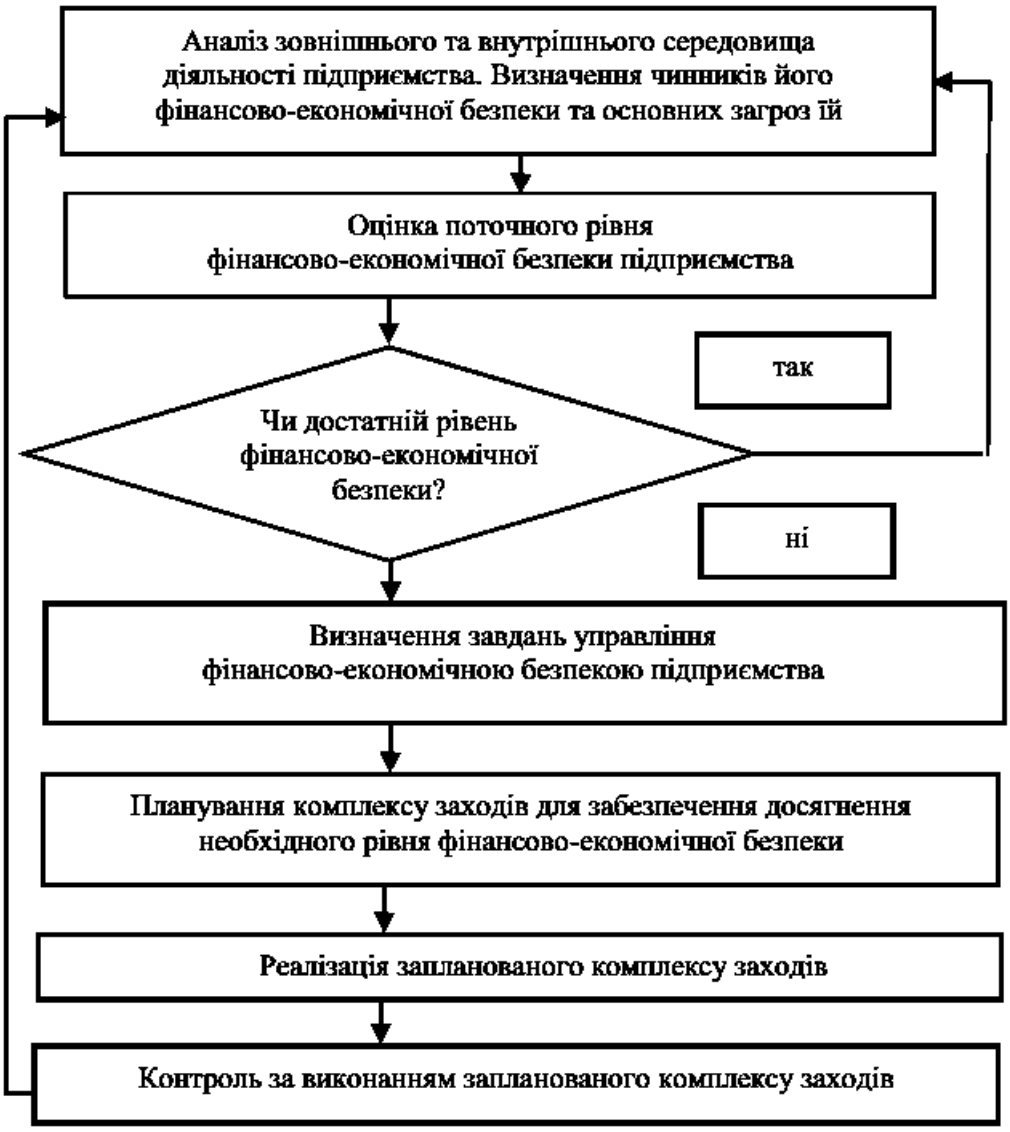

Рис. 1.3. Процес управління фінансовою безпекою підприємства

Джерело: [27]

В межах управління фінансовою безпекою підприємства можна виділити: управління фінансовою стійкістю підприємства та забезпечення захисту фінансових інтересів від загроз.

1.3. Методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства

Ефективність управління визначається станом об'єкта управління. Отже, за оцінкою рівня фінансової безпеки підприємства можна оцінити ефективність системи управління нею.

Аналіз і оцінка рівня фінансової безпеки підприємства є ключовим етапом процесу управління, оскільки їхні результати є основою для прийняття управлінських рішень.

Аналіз і оцінка рівня фінансової безпеки підприємства повинні базуватися на відповідній методиці. Однак, немає єдиної думки щодо найкращої, найінформативнішої, комплексної методики оцінки фінансової безпеки. Крім того, різні автори пропонують різні методи аналізу, різний перелік індикаторів (показників) оцінки, різні числові порогові межі та їхню інтерпретацію.

Серед методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства можна виокремити такі групи:

− ті, які пропонують оцінювати рівень фінансової безпеки як складник системи економічної безпеки підприємства;

− ті, які ґрунтуються на оцінці фінансового стану та фінансових результатів підприємства;

− ті, які зосереджуються на розрахунку інтегрального показника фінансової безпеки підприємства (рис. 1.4). [22].

Багато дослідників вважають, що оцінка рівня фінансової безпеки підприємства не повинна обмежуватися лише аналізом його фінансового стану. Відмінність оцінки рівня фінансової безпеки від аналізу фінансового стану полягає у використанні показників-індикаторів, для яких визначено критичні (порогові) значення, що фактично є межами безпеки.

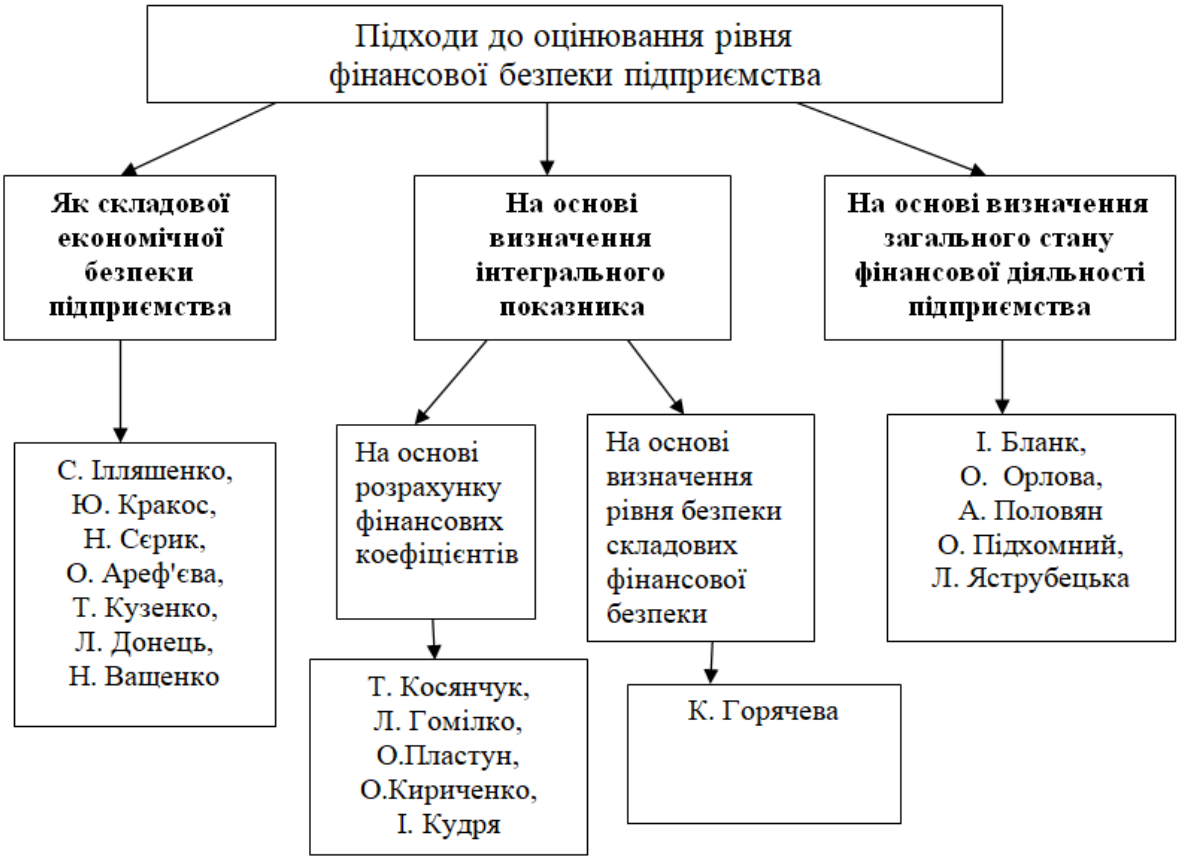

Рис. 1.4. Основні методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства

Джерело: [22]

Досить вичерпний перелік показників для оцінки рівня фінансової безпеки навели І. Мойсеєнко, О.Марченко [27].

Досить цікавим є підхід С.Мельника, який окрім кількісних показників пропонує для оцінки рівня фінансової безпеки використовувати якісні показники, такі як наявність корпоративних конфліктів та наявність фінансових зловживань [23].

Усі вище наведені підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства не позбавлені недоліків.

Так, оцінка рівня фінансової безпеки як складової економічної безпеки підприємства не відобразить її специфіки та матиме обмежену користь для прийняття управлінських рішень у цій сфері.

Ототожнення оцінки рівня фінансової безпеки підприємства з оцінкою його фінансового стану є надто обмеженим і ретроспективним, оскільки ґрунтується на даних фінансової звітності.

До недоліків інтегральних методик оцінки рівня фінансової безпеки підприємства відносяться: вони базуються на окремих коефіцієнтах фінансового стану; вони використовують показники значущості (вагомості), що встановлюються на основі експертних оцінок і, отже, є суб'єктивними; за результатами оцінки не можна виявити «слабкі» місця і діагностувати причини поганого фінансового становища. Тому їх варто доповнювати іншими методами аналізу.

Також слід зазначити, що оцінка рівня фінансової безпеки підприємства на основі даних фінансової звітності є ретроспективною. У перспективі її пропонують здійснювати за допомогою зарубіжних та вітчизняних моделей прогнозування банкрутства.

Проаналізувавши існуючі погляди щодо оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання, можна зробити такі висновки:

− єдиної методики та системи показників оцінки фінансової безпеки підприємства немає;

− для оцінки її рівня варто використовувати всі розроблені методи та прийоми фінансового аналізу.

Системна оцінка фінансової безпеки підприємства повинна включати аналіз показників його фінансової стійкості, загроз зовнішнього та внутрішнього середовища фінансовому стану та інтересам, здатності до компенсації можливих збитків у разі реалізації загроз і відновлення прийнятного рівня фінансової безпеки (потенціалу компенсації можливих збитків).

Висновки до першого розділу

Фінансова безпека підприємства відіграє ключову роль у системі його економічної безпеки, враховуючи особливе значення фінансових ресурсів і фінансової діяльності у результатах господарської діяльності.

На онові узагальнення наукових підходів, фінансову безпеку підприємства можна визначити як комплексне поняття, яке передбачає: збалансованість і якість фінансових інструментів, технологій і послуг, що забезпечують гнучкість управлінських рішень; достатність власних фінансових ресурсів, оптимальність структури та ефективність використання капіталу; фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність, фінансову незалежність, фінансову рівновагу, стабільність фінансових пропорцій розвитку; ефективний та стійкий розвиток підприємства на протязі тривалого періоду; мінімізацію фінансових ризиків, захищеність фінансових інтересів, що дає змогу їх реалізовувати; спроможність самостійно розробляти та впроваджувати свою фінансову стратегію.

Управління фінансовою безпекою підприємства − це цілеспрямований вплив відповідних суб'єктів на об'єкти фінансової безпеки в процесі реалізації управлінських функцій на основі визначених принципів та за допомогою методів і інструментів з метою досягнення високого рівня фінансової стійкості, захищеності фінансових інтересів та мінімізації фінансових ризиків.

Ключовим етапом управління фінансовою безпекою є аналіз і оцінка її рівня. Науковці пропонують різні методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства (як компонента економічної безпеки підприємства, як фінансового стану підприємства, на основі інтегрального показника), кожний з яких має свої переваги та недоліки. Найпоширенішим підходом є оцінка рівня фінансової безпеки підприємства за абсолютними та відносними показниками його фінансового стану.

РОЗДІЛ 2
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ДП «ЛЬВІВСТАНДАРТМЕТРОЛОГІЯ»

2.1. Загальна характеристика діяльності Державного підприємства «Львівський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації»

Державне підприємство «Львівський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації» або ДП «Львівстандартметрологія» підпорядковане Міністерству економіки та знаходиться за адресою м. Львів, вул. Князя Романа, буд. 38.

Основний вид діяльності підприємства за КВЕД – 71.20 Технічні випробування та дослідження.

Іншими видами діяльності є:

− 72.19 Дослідження й експериментальні розробки у сфері інших природничих і технічних наук;

− 33.17 Ремонт і технічне обслуговування інших транспортних засобів;

− 33.19 Ремонт і технічне обслуговування інших машин і устаткування;

− 41.20 Будівництво житлових і нежитлових будівель [16].

Метою діяльності підприємства є: забезпечення реалізації економічних інтересів держави, задоволення потреб населення та суб'єктів господарювання будь-якої форми власності в продукції, роботах, послугах у сфері стандартизації, метрології та метрологічної діяльності, оцінки відповідності та захисту прав споживачів згідно з вимогами законодавства та отримання прибутку [6].

Місією підприємства є: забезпечення впровадження єдиної державної технічної політики щодо функціонування національних систем

стандартизації, єдності й достовірності вимірювань, оцінки відповідності, спрямованих на захист інтересів споживачів і суспільства в цілому з питань безпеки продукції та послуг для здоров'я громадян, охорони довкілля, підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг, застосування ресурсозберігаючих технологій [6].

Історія ДП «Львівстандартметрологія» розпочалася 5 грудня 1785 р., коли за декретом Австрійської надворної канцелярії було створено першу державну метрологічну службу в Галичині − Інспекторат мір і ваг при Галицькому намісництві у місті Львові. Інспекторат виготовляв зразки-еталони мір і ваг, прийняті в Галичині, брав на себе організацію та нагляд за їх використанням, підготовку і навчання працівників, а також облік усіх підприємств, які користувалися засобами вимірювальної техніки.

У 1876 р. в Інспекторат була впроваджена метрична система мір. У XX столітті Галичина розвинула повноцінну метрологічну службу на основі відповідної технічної бази. З того часу і до сьогоднішнього дня служба працює без перерв, зберігаючи свої основні функції, хоча назва та статус підприємства зазнавали змін.

Як територіальний орган Держстандарту, а пізніше, з 1 жовтня 2002 р. − Держспоживстандарту України, підприємство розвивалося безперервно, посилювалась його технічна, зокрема, метрологічна база, розширювалися функції, перш за все, завдяки акредитації підприємства як органу з сертифікації широкого спектру продукції та послуг. Також була створена випробувальна база.

У березні 2003 р. за наказом Держспоживстандарту України підприємство було реорганізовано на Львівський регіональний державний центр стандартизації, метрології та сертифікації, а Дрогобицький та Червоноградський філії набули статусу філій Львівського РДЦСМС. Таким чином, уперше в Україні був створений новий тип територіального органу Держспоживстандарту − регіональний центр.

Згідно з розпорядженням Держспоживстандарту України у лютому 2008 р. Львівський регіональний державний центр стандартизації, метрології та сертифікації було перейменовано на державне підприємство «Львівський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації» (ДП «Львівстандартметрологія»).

ДП «Львівстандартметрологія» надає широкий послуги із стандартизації, метрології та сертифікації.

Стандартизація − діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня впорядкованості в певній сфері.

Метою стандартизації в Україні є забезпечення:

− відповідності об’єктів стандартизації їх призначенню;

− різноманітності, застосовності, сумісності та взаємозамінності об’єктів стандартизації;

− раціонального виробництва, завдяки визнаним правилам, настановам і процедурам;

− охорони життя та здоров’я;

− захисту прав і інтересів споживачів;

− безпеки праці;

− збереження природного середовища та економії ресурсів;

− усунення технічних бар’єрів у торгівлі та запобігання їх виникненню, сприяння розвитку та міжнародній конкурентоспроможності продукції.

У сфері стандартизації послуги надає відділ стандартизації ДП «Львівстандартметрологія», який:

− перевіряє технічні умови (ТУ) та зміни до них;

− формує, комплектує і веде фонд ТУ;

– надає консультаційно-методичну допомогу розробникам та власникам ТУ;

– здійснює доопрацювання ТУ та змін до них;

– інформує Утримувача Головного фонду ТУ про облікові ТУ та зміни до них;

– взаємодіє з Утримувачем Головного фонду ТУ;

– надає інформацію про ТУ, що зберігаються у фонді ТУ, та про продукцію, яка випускається за ними, на запити юридичних та фізичних осіб відповідно до законодавства України;

– надає інформацію відповідно до запитів;

– бере участь у розробці проектів нормативних документів (НД) та координує підготовку відгуків на проекти НД;

– забезпечує функціонування комп'ютеризованого обліку та пошуку облікованих ТУ та змін до них.

У сфері метрології ДП «Львівстандартметрологія» здійснює:

– оцінку відповідності засобів вимірювальної техніки згідно з Технічним регламентом законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки (рішення, сфера призначення);

– повірку засобів вимірювальної техніки, що перебувають в експлуатації та застосовуються у сфері законодавчо регульованої метрології (свідоцтво про уповноваження, галузь уповноваження);

– калібрування засобів вимірювальної техніки та випробувального обладнання;

– контроль метрологічних характеристик засобів вимірювальної техніки, які не використовуються у сфері законодавчо регульованої метрології;

– контроль нормованих характеристик випробувального обладнання (технологічного, медичного та іншого);

− вимірювання значень величин у сфері та поза сферою законодавчо регульованої метрології;

− оцінювання вимірювальних можливостей та визнання технічної компетентності суб'єктів господарювання або їх окремих підрозділів (лабораторій) при проведенні вимірювань відповідно до вимог ДСТУ ISO 10012:2005 «Системи керування вимірюваннями. Вимоги до процесів вимірювання та вимірювального обладнання»;

− аутсорсинг (виконання певних видів робіт або послуг для підприємств у сфері метрології);

− підготовку та актуалізацію методик виконання вимірювань для суб'єктів господарювання у сфері та поза сферою законодавчо регульованої метрології;

− участь у перевірці кваліфікації (міжлабораторних порівняннях результатів вимірювань);

− проведення інших робіт та надання інших послуг, пов'язаних із забезпеченням єдності вимірювань, що не заборонені законодавством.

ДП «Львівстандартметрологія», як акредитований орган з сертифікації продукції згідно з атестатом акредитації №1О210 від 07.12.2020 року, забезпечує:

− оцінку відповідності та сертифікацію продукції та послуг в межах своєї сфери акредитації;

− технічний нагляд за стабільністю показників, що підтверджені сертифікатами відповідності під час виробництва продукції;

− ведення обліку виданих сертифікатів відповідності (свідоцтв про визнання), атестатів виробництв, декларацій про відповідність (перелік сертифікованої продукції);

− взаємодію з іншими органами з сертифікації та акредитованими випробувальними лабораторіями.

Поміж обов'язків органу сертифікації продукції та послуг, ДП «Львівстандартметрологія» також виконує функції органу з сертифікації систем управління якістю. У межах цієї ролі функціонує Орган сертифікації систем управління (ОССУ), який здійснює сертифікацію: систем управління якістю; систем екологічного управління; систем управління охороною здоров'я та безпекою праці; систем управління безпекою харчових продуктів.

Підрозділи ДП «Львівстандартметрологія» здійснюють сертифікацію широкого спектру споживчих товарів і послуг.

Випробування для сертифікації проводяться як акредитованими випробувальними лабораторіями самого центру, так і іншими акредитованими лабораторіями на основі взаємного визнання результатів випробувань.

Під час процесу сертифікації та у випадку прийняття позитивного рішення органом сертифікації, заявнику виділяється сертифікат відповідності, який підтверджує, що продукція або послуга відповідають конкретному стандарту або іншому нормативному документу. Отриманий сертифікат дозволяє більш ефективно брати участь у тендерах і активно розширювати присутність на внутрішніх та зовнішніх ринках.

Наказом Мінекономіки України ДП «Львівстандартметрологія» призначено Органом з оцінки відповідності продукції вимогам наступних Технічних регламентів: Технічний регламент з електромагнітної сумісності обладнання; Технічний регламент безпечності іграшок; Технічний регламент безпеки машин; Технічний регламент законодавчо регламентованих засобів вимірювальної техніки; Технічний регламент мийних засобів [6].

У лабораторії встановлено сучасне обладнання, яке постійно модернізується та оновлюється, щоб забезпечити можливість визначення різноманітних показників якості та безпеки різних типів продукції.

Випробування здійснюється на відповідність вимогам національних стандартів, що ідентичні гармонізованим європейським стандартам.

Підприємство дотримується політики прозорості щодо результатів своєї роботи.

Інформація про його діяльність регулярно публікується на офіційному веб-сайті, зокрема, в розділі «Новини», де висвітлюються надані послуги, інформація для клієнтів та населення, заходи, огрануванні підприємством та його благодійна діяльність.

У вкладці головного мені «Підприємство» в головному меню доступна річна, піврічна та квартальна фінансова звітність, а також звіти незалежних аудиторів. Таким чином, будь-яка зацікавлена особа може легко отримати повну інформацію про діяльність та фінансовий стан підприємства.

ДП «Львівстандартметрологія» підтримує українське музейництво та національно-культурне відродження. На базі підприємства функціонує Народний музей метрології та вимірювальної техніки, який є унікальним проектом в Україні.

Прикладом підтримки підприємництва у співпраці з місцевим органами державного управління є участь ДП «Львівстандартметрологія» у Програмі підтримки бізнесу, реалізованій департаментом економічної політики Львівської обласної державної адміністрації під час дії воєнного стану. Ця програма надає фінансову підтримку мікро-, малим та середнім підприємствам для проведення оцінки відповідності та сертифікації їх продукції, послуг та систем управління з метою сприяння інноваційному розвитку українського бізнесу, збереження стратегічно важливих підприємств та робочих місць, а також переселення бізнесу з районів активних воєнних дій.

Підприємці Львівщини, які представляють мікро-, малі та середні бізнеси, мали можливість отримати ваучери для компенсації витрат на послуги підприємства з оцінки відповідності та сертифікації їх продукції, послуг або систем управління. Максимальна сума такої компенсації могла становити 100 тисяч гривень.

2.2. Аналіз системи управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія»

Управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія» здійснюється у межах його загальної системи управління.

Організаційна структура управління ДП «Львівстандартметрологія» включає:

- 2 територіальних відділення (Дрогобицьке та Червоноградське);
- 2 філії (Волинську та Рівненську);
- 22 структурних підрозділи (відділи та сектори) та 8 посадових осіб, які підпорядковуються безпосередньо генеральному директору підприємства.

Вона має три рівні управління та є комбінованою: функціонально-дивізійною (додаток А).

Проаналізуємо організаційне забезпечення управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія».

Аналіз організаційної структури підприємства показав, що спеціального структурного підрозділу з безпеки, фінансової безпеки та управління фінансами на підприємстві немає (додаток А).

До посадових осіб та структурних підрозділів, функції та завдання яких мають відношення до управління фінансовою безпекою підприємства належать:

- генеральний директор;
- заступник директора з економічних питань;
- відділ бухгалтерсько-фінансового обліку та звітності.

Стратегічне та тактичне управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія» здійснює його генеральний директор.

Зокрема, згідно статуту, генеральний директор реалізує такі завдання у сфері фінансової безпеки підприємства:

− несе персональну відповідальність за стан та прибуткову діяльність підприємства;

− складає, подає на затвердження та забезпечує виконання фінансового, річного інвестиційного плану та інвестиційного плану на перспективу 3-5 років;

− організовує бухгалтерський облік на підприємстві, забезпечення фіксування в первинних документах достовірних фактів проведення всіх господарських операцій, збереження оброблених документів, регістрів і звітності протягом встановленого терміну;

− забезпечує своєчасну сплату податків, зборів, платежів до бюджету та державних цільових фондів згідно законодавства;

− складає в установленому порядку фінансового плану та змін до нього з урахуванням граничного обсягу витрат на оплату консалтингових послуг (не більш як 1,5 % чистого прибутку), страхування (не більш як 1,5 % чистого прибутку), представницьких заході та реклами (не більш як 0,5 % чистого прибутку), обмеження витрат на придбання та утримання легкових автотранспортних засобів, меблів, іншого обладнання та устаткування, мобільних телефонів комп'ютерів;

− своєчасно вживає заходів із запобігання банкрутству підприємства в разі його неплатоспроможності;

− інші завдання.

Таким чином, в процесі управління фінансовою безпекою підприємства реалізується функція планування (складаються фінансові плани), аналізу та контролю (в процесі аудиторської перевірки фінансової звітності).

Також в рамках управління фінансовою безпекою, визначаються зовнішні та внутрішні ризики у діяльності підприємства.

Зовнішні ризики діяльності ДП «Львівстандартметрологія» та заходи управління ними наведені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Зовнішні ризики діяльності ДП «Львівстандартметрологія»

та заходи управління ними

Ризик	Заходи управління ризиками
Зміни в чинному законодавчому полі, в якому функціонує підприємство	Запровадження нових видів діяльності підприємства, розширення сфер акредитації та уповноваження організації
Неможливість нормальної діяльності підприємства через настання обставин непоборної сили	Створення резервних фінансових накопичень, оптимізація витрат та форм діяльності підприємства
Відсутність поінформованості всіх зацікавлених сторін щодо діяльності підприємства, його досягнень та послуг, які ним надаються	Своєчасне інформування громадськості через засоби масової інформації, офіційний сайт і соціальні мережі про діяльність підприємства та сфери послуг, які надаються організацією
Втрата конкурентних переваг	Співпраця з замовниками, аналізування їх потреб та запитів, детальне вивчення та аналізування послуг, які надаються конкурентами, підвищення якості та конкурентоспроможності діяльності підприємства, дослідження цінової політики, існуючої на ринку
Недотримання замовником договірних умов	Тісна співпраця з замовниками, детальне узгодження з кожним замовником його вимог та умов виконання договірних зобов'язань, індивідуальних підхід до кожного клієнта та недопущення співпраці підприємства з недобросовісними партнерами
Зменшення обсягів реалізації продукції/послуг	Формування та планування маркетингово-рекламних заходів (підтримка ранжирування корпоративного веб-сайту, відвідування профільних конференцій, форумів, підтримка корпоративного іміджу)

Джерело: [6]

Внутрішні ризики діяльності ДП «Львівстандартметрологія» та заходи управління ними наведені у табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

Внутрішні ризики діяльності ДП «Львівстандартметрологія» та заходи управління ними

Ризик	Заходи управління ризиками
Неправильне встановлення основних цілей діяльності підприємства, недостатність ресурсів для їх досягнення —	Постійний моніторинг ситуації на ринку послуг, які надаються організацією, підвищення рівня інформованості працівників підприємства, уникнення суб'єктивності у визначенні цілей, а також залучення до процесу аналізування та встановлення цілей компетентного персоналу організації
Надання замовнику невідповідної послуги	Надання послуг згідно вимог чинного законодавства та вимог замовників, здійснення контролю за відповідністю послуг, які надаються підприємством, встановленим вимогам, та впровадження сучасних методів менеджменту в діяльності підприємства
Невідповідність середовища (соціального, психологічного, фізичного) для функціонування процесів в організації	Забезпечення та підтримання придатного середовища на підприємстві, впровадження заходів з матеріальної та нематеріальної мотивації персоналу, підвищення іміджу підприємства
Недостатня компетентність персоналу	Підвищення рівня компетентності персоналу до необхідного рівня шляхом проведення навчання та забезпечення підприємства фахівцями необхідної кваліфікації
Поламка, простій або невідповідне функціонування обладнання	Закупівля нового обладнання, своєчасне проведення ремонтів, модернізації, заміни та технічного обслуговування вимірювального та випробувального обладнання

Джерело: [6]

На наш погляд, визначений перелік як зовнішніх, так і внутрішніх ризиків діяльності ДП «Львівстандартметрлогія» є досить обмеженим.

2.3. Оцінка рівня фінансової безпеки ДП «Львівстандартметрологія»

Аналіз рівня фінансової безпеки ДП «Львівстандартметрологія» розпочнемо з аналізу абсолютних фінансових показників, для цього виконаємо горизонтальний та вертикальний аналіз активів та пасивів підприємства.

Горизонтальний аналіз активів балансу ДП «Львівстандартметрологія» за 2019-2022 рр. наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Горизонтальний аналіз активів балансу
ДП «Львівстандартметрологія» за 2019-2022 рр.

Стаття активів, тис. грн.	На кін. 2019 р.	На кін. 2020 р.	На кін. 2021 р.	На кін. 2022 р.	Зміна (2022/ 2020)	Темп росту 2022/2020
Усього майна	14844,0	15243,0	15660,0	15484,0	+640,0	1,04
1. Необоротні активи	8244,0	8208,0	7644,0	8019,0	-225,0	0,97
1.1.Основні засоби	7911,0	7849,0	7288,0	7617,0	-294,0	0,96
2. Оборотні активи	6600,0	7035,0	8016,0	7465,0	+865,0	1,13
2.1. Запаси і витрати	247,0	496,0	790,0	988,0	+741,0	4,0
2.2. Дебіторська заборгованість	529,0	694,0	1542	597,0	+68,0	1,13
2.3. Кошти та їх еквіваленти	4977,0	4166,0	3755,0	4344,0	-633,0	0,87

Джерело: розраховано автором на основі додатків Б, В, Г, Д, Е, Ж.

Як видно з табл. 2.3., майновий потенціал підприємства за 2020-2022 р. зріс на 640 тис. грн. або на 4 %.

Зростання відбулося за рахунок оборотних активів, які збільшилися на 865 тис. грн. або на 13%. В свою чергу, оборотні активи зросли в абсолютному вимірі, в основному, за рахунок запасів і витрат, які збільшилися на 741 тис. грн. Це може означати уповільнення ділової активності підприємства та зниження загального рівня ліквідності. У відносному вираженні найбільше у складі оборотних активів (і активів в цілому) збільшилася дебіторська заборгованість підприємства – на 13 %.

Натомість, необоротні активи підприємства зменшилися на 225 тис. грн. або на 3 %. Це зменшення відбулося за рахунок основних засобів − на 294 тис. грн. або на 4 %. За умови відсутності протермінованої заборгованості це можна розцінити позитивно, оскільки це свідчить про збільшення обсягів надання послуг і ділової активності підприємства.

Виконаємо вертикальний аналіз активів підприємства (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Вертикальний аналіз активів балансу

ДП «Львівстандартметрологія» за 2019-2022 рр.

Стаття активів, %	На кін. 2019 р.	На кін. 2020 р.	На кін. 2021 р.	На кін. 2022 р.	Δ2022/ 2020	Темп росту 2022/2020
Усього майна	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-
1. Необоротні активи	55,5	53,8	48,8	51,8	-3,75	0,93
1.2.Основні засоби	55,5	53,8	48,8	51,8	-3,75	0,93
2. Оборотні активи	44,5	46,2	51,2	48,2	3,75	1,08
2.4.Запаси і витрати	1,7	3,3	5,0	6,4	4,72	3,83
2.5. Дебіторська заборгованість	3,6	4,6	9,8	3,9	0,29	1,08
2.6. Кошти та їх еквіваленти	33,5	27,3	24,0	28,1	-5,47	0,84

Джерело: розраховано автором на основі додатків Б, В, Г, Д, Е, Ж

Як видно з табл. 2.4, частка необоротних та оборотних активів ДП «Львівстандартметрологія» майже однакова: 52 та 48 % відповідно.

Необоротні активи складаються з основних засобів, а у складі оборотних активів найбільшою є частка коштів та їх еквівалентів: їхня частка у 2023 р. у складі оборотних активів складала більше половини – 58 %, а в цілому у складі активів − 28 %. Така значна частка грошових коштів у структурі активів може створювати ризик їх знецінення у зв'язку з інфляцією.

Горизонтальний аналіз пасивів баланс ДП «Львівстандартметрологія» за 2019-2022 рр. наведено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5.

Горизонтальний аналіз пасивів балансу
ДП «Львівстандартметрологія» за 2019-2022 рр.

Стаття пасиву, тис. грн	На кін. 2019 р.	На кін. 2020 р.	На кін. 2021 р.	На кін. 2022 р.	Δ2022/ 2020	Темп росту 2022/2020
1. Власний капітал	9681,0	10197,0	10719,0	8857,0	-824,0	0,91
1.1.Зареєстрований капітал	1434,0	1434,0	1434,0	1434,0	0,0	1,0
1.2. Додатковий капітал	8163,0	8679,0	9201,0	7423,0	-740,0	0,91
1.3. Резервний капітал	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
1.4.Нерозподілений прибуток	84,0	84,0	84,0	0,0	-84,0	-
2. Довгострокові зобов'язання	65,0	0,0	0,0	0,0	-65,0	-
3. Поточні зобов'язання	5098,0	5046,0	4941,0	6627,0	+1529,0	1,30
3.1.Короткострокові кредити банків	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-
3.2.Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	2392,0	2392,0	2499,0	1689,0	-703,0	0,71
3.3.Кредиторська заборгованість за виданими авансами	3831,0	2821,0	2484,0	2160,0	-1671,0	0,56

Джерело: розраховано автором на основі додатків Б, В, Г, Д, Е, Ж.

Як видно з табл. 2.5, найбільші зміни у складі пасивів підприємства станом на кін. 2022 р. у порівнянні з 2019 р. відбулися з поточними зобов'язаннями – вони збільшилися на 1529 тис. грн. (за рахунок поточних забезпечень, які збільшилися на 2746 тис. грн).

У складі поточних зобов'язань підприємства найбільше змінилася за аналізований період кредиторська заборгованість за виданими авансами: вона зменшилася станом на 2023 р. у порівнянні з 2019 р. на 1674 тис. грн.

Власний капітал у складі пасивів підприємства зменшився на 824 тис. грн станом на кін. 2023 р. у порівнянні з 2019 р. Такі зміни у абсолютному розмірі статей пасиву балансу ДП «Львівстандартметрологія» свідчать про зниження фінансової незалежності підприємства.

Вертикальний аналіз пасивів балансу ДП «Львівстандартметрологія» за 2019-2022 рр. представлено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Вертикальний аналіз пасивів балансу
ДП «Львівстандартметрологія» за 2019-2022 рр.

Стаття пасиву, тис. грн	На кін. 2019 р.	На кін. 2020 р.	На кін. 2021 р.	На кін. 2022 р.	Δ2022/ 2020	Темп росту 2022/2020
1	2	3	4	5	6	7
Всього, пасивів	100,00	100,00	100,00	100,00	0	1
1. Власний капітал	65,22	66,90	68,45	57,20	-8,02	0,88
1.1.Зареєстрований капітал	9,66	9,41	9,16	9,26	-0,4	0,96
1.2. Додатковий капітал	54,99	56,94	58,75	47,94	-7,05	0,87
1.3.Резервний капітал	0,00	0,00	0,00	0,00	0	-
1.4.Нерозподілений прибуток	0,87	0,82	0,78	0,00	-0,87	-
2. Довгострокові зобов'язання	0,44	0,00	0,00	0,00	-0,44	-
3. Поточні зобов'язання	34,34	33,10	31,55	42,80	8,46	1,25

Продовження табл. 2.6.

1	2	3	4	5	6	7
3.1.Короткострокові кредити банків	0,00	0,00	0,00	0,00	0	-
3.2.Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	16,11	15,69	15,96	10,91	-5,21	0,68
3.3.Кредиторська заборгованість за виданими авансами	25,81	18,50	15,86	13,95	-11,86	0,54

Джерело: розраховано автором на основі додатків Б, В, Г, Д, Е, Ж

Як бачимо з табл. 2.6. протягом усього аналізованого періоду частка власного капіталу у структурі балансу ДП «Львівстандартметрологія» була найбільшою та коливалася від 57,2 (станом на кін. 2022 р.) до 68,5 % (станом на кін. 2021 р.). Отже, підприємство є фінансово незалежне.

Щоправда, станом на кін. 2022 р. частка власного капіталу зменшилися у складі активів у порівнянні з станом на 2019 р. на 8 %, а у порівнянні з 2021 р. – на 11 %. Якщо це зниження перетвориться у тенденцію, це загрожуватиме фінансовій незалежності підприємства.

Підприємство немає довгострокових зобов'язань у складі активів, зокрема, їхня частка була мізерною станом на кін. 2019 р. (0,44), а станом на кін. 2020,2021 та 2022 рр. дорівнювала нулю. Це означає, що залучений капітал підприємства сформований з поточних зобов'язань, що пов'язано з вищим ризиком для підприємства.

Основну частку у складі поточних здобов'язань підприємства протягом 2019-2021 рр. складала кредиторська заборгованість за виданими авансами (її частка коливалася від 16 до 26 %). Однак станом на кін. 2022 р. її частка була 14 %, що на 12 % менше, ніж у 2019 р. , а найбільшою (17,7 %) була частка поточних забезпечень.

Аналіз фінансової стійкості ДП «Львівстандартметрологія» за критерієм забезпечення запасів і затрат джерелами їх покриття у 2019-2022 рр. наведено у табл. 2.7

Таблиця 2.7

Аналіз фінансової стійкості ДП «Львівстандартметрологія»
за критерієм забезпечення запасів і затрат джерелами їх покриття

Показник	На кін. 2019 р.	На кін. 2020 р.	На кін. 2021 р.	На кін. 2022 р.
1. Власний капітал, ВК	9681,0	10197,0	10719,0	8857,0
2. Необоротні активи, НА	8244,0	8208,0	7644,0	8019,0
3. Наявність власних оборотних коштів, ВОК (ВК-НА)	1437,0	1989,0	3075,0	838,0
4. Довгострокові кредити і позикові кошти, ДЗ	65,0	0,0	0,0	0,0
5. Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат, ВДДФЗВ (ВОК+ДЗ)	1502,0	1989,0	3075,0	838,0
6. Короткострокові кредити і позикові кошти, КК	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Загальна величина основних джерел формування запасів і витрат, ЗВДФЗВ (ВДДФЗВ+КК)	1502,0	1989,0	3075,0	838,0
8. Загальна величина запасів і витрат (ЗВ)	247,0	496,0	790,0	988,0
9. Надлищок (+), нестача (-) ЗВДФЗВ (ЗВДФЗВ-ЗВ)	+1255,0	+1493,0	+2285,0	-150,0
Тип фінансової стійкості	З<ВОК Абсолютна	З<ВОК Абсолютна	З<ВОК Абсолютна	З > ВОК + ДЗ + КК Кризовий фінансовий стан

Джерело: розраховано автором на основі додатків Б, В, Г, Д, Е, Ж.

Як бачимо, з табл. 2.7, за критерієм забезпечення запасів та витрат джерелами їх формування, станом на кін. 2019 р. -2021 рр. ДП «Львівстандартметрологія» характеризувався абсолютною фінансовою стійкістю. Пороте, станом на на кін. 2022 р. ситуація змінилися через зменшення суми власного капіталу та водночас збільшення обсягу запасів і затрат фінансовий стан підприємства за вище наведеним критерієм характеризувався як кризовий.

Проаналізуємо відносні показники фінансової безпеки ДП «Львівстандартметрологія» за 2020-2022 рр., а саме, коефіцієнти платоспроможності та фінансової стійкості (табл. 2.8).

Таблиця 2.8.

Коефіцієнти платоспроможності (ліквідності) та фінансової стійкості ДП «Львівстандартметрологія» за 2020-2022 рр.

Показники	На кін. 2019 р.	На кін. 2020 р.	На кін. 2021 р.	На кін. 2022 р.	Рекомендова-не значення
1. Коефіцієнт загальної платоспроможності (ліквідності)	1,29	1,39	1,62	1,13	> 1,5-2,0
2. Коефіцієнт поточної платоспроможності (ліквідності)	1,25	1,30	1,46	0,98	> 0,8-1,0
3. Коефіцієнт абсолютної платоспроможності (ліквідності)	0,98	0,83	0,76	0,67	> 0,2
4. Коефіцієнт фінансової автономії	0,67	0,67	0,69	0,57	> 0,5
5. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	0,22	0,28	0,38	0,11	≥ 0,1
6. Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів підприємства	0,85	0,81	0,71	0,91	0,5÷0,8

Джерело: розраховано автором на основі додатків Б, В, Г, Д, Е, Ж.

Як видно з табл. 2.8, практично усі показники платоспроможності та фінансової стійкості ДП «Львівстандартметрологія» у 2019-2022 рр. (окрім коефіцієнта загальної платоспроможності) були в межах рекомендованих значень. Станом на кін. 2022 р. коефіцієнт загальної платоспроможності дорівнював 1,13 і був нижчим за порогове значення 1,5 на 0,4 пункти.

Також, підприємство характеризується надмірною абсолютною ліквідністю: коефіцієнт абсолютної ліквідності станом на кін. 2022 р. дорівнював 0,67 і перевищував рекомендоване значення більш, ніж утричі.

Підприємство протягом усього аналізованого періоду було забезпечене власними оборотними коштами у достатній мірі, проте, хоча коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами станом на кін. 2022 р. дорівнює 0,1 та перебуває в рекомендованих межах, його значення у порівнянні з станом на кін. 2019 р. знизилося удвічі.

Проаналізуємо фінансові результати діяльності ДП «Львівстандартметрологія» за 2020-2022 рр. (табл. 2.9).

Таблиця 2.9.

Фінансові результати діяльності ДП «Львівстандартметрологія» за 2020-2022 рр.

Фінансові результати, тис. грн	Роки			Δ2022/ 2020	Темп росту 2022/2020
	2020	2021	2022		
Чистий дохід від реалізації послуг	49988	57893	48809	-1179	0,98
Собівартість реалізованих послуг	41027	47548	41325	+298	1,01
Валовий прибуток	8961	10345	7484	-1477	0,84
Адміністративні витрати	4302	4309	3556	-746	0,83
Інші операційні витрати	1903	3223	3156	+1253	1,66
Фінансовий результат від операційної діяльності до оподаткування	3214	3189	1245	-1969	0,39
Чистий прибуток	2580	2607	1049	-1531	0,41

Джерело: розраховано автором на основі додатків Б, В, Г, Д, Е, Ж

Аналізуючи фінансові результати ДП «Львівстандартметрологія» відзначимо, що підприємство було прибутковим протягом аналізованого періоду.

За 2020-2022 р. чистий дохід від реалізації послуг підприємства суттєво не знизився, але чистий прибуток скоротився більше, ніж у двічі: з 2580 до 1049 тис. грн. Це зумовлено, в основному, суттєвим зростанням інших операційних витрат підприємства.

Показники ділової активності та рентабельності ДП «Львівстандартметрологія» за 2020-2022 рр. наведено у табл. 2.10.

Таблиця 2.10.

Показники ділової активності та рентабельності
ДП «Львівстандартметрологія» за 2020-2022 рр.

Показник	Роки			Δ2022/ 2020
	2020	2021	2022	
1. Коефіцієнт оборотності активів	3,32	3,75	3,13	-0,19
2. Період обороту активів, днів	108,34	96,08	114,85	+6,52
3. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	7,33	7,69	6,31	-1,03
4. Період обороту оборотних кошів	49,10	46,80	57,09	+7,99
5. Коефіцієнт рентабельності активів	17,13	16,87	6,74	-10,41
6. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	25,96	24,93	10,72	-15,24

Джерело: розраховано автором на основі додатків Б, В, Г, Д, Е, Ж

Як бачимо, ділова активність ДП «Львівстандартметрологія» у 2022 р. дещо знизилася про що свідчать несуттєві зменшення коефіцієнтів оборотності активів та оборотних активів та зростання періоду їх обороту.

Значно погіршилися відносні показники прибутковості підприємства: так, якщо коефіцієнт рентабельності активів у 2020 р. складав 17 %, а коефіцієнт рентабельності активів 26 %, то у 2022 р. ці показники дорівнювали відповідно 6,7 та 10,7 % відповідно.

2.4. Пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія»

Як показав виконаний аналіз, рівень фінансової безпеки ДП «Львівстандартметрологія» у 2020-2022 р. можна визнати як задовільний. Проте, у 2022 р. намітилися тенденції зниження загальної платоспроможності підприємства з одночасною надмірною абсолютною платоспроможністю (ліквідністю), зниження обсягу чистого прибутку, рівня рентабельності активів та власного каптіалу. Із збереженням таких тенденцій, рівень фінансової безпеки може знизитися і загрожувати фінансовою кризою та банкрутством.

З огляду на це, насамперед, з рекомендуємо впровадити стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства, з метою запобігання реалізації потенційних загроз та ризиків його фінансовим інтересам.

Мета стратегічного управління фінансовою безпекою підприємства полягає у забезпеченні стійкого функціонування та розвитку на тривалий термін за допомогою обраної стратегії.

Стратегія управління фінансовою стійкістю повинна враховувати вимоги антикризового фінансового управління, включаючи оптимізацію обігових коштів та структури фінансування; своєчасне оновлення позаобігових активів та їх ефективне використання; розширення активів для підтримки стратегій розвитку; забезпечення фінансової самостійності через прибуток, оптимізацію податкових виплат та амортизаційну політику; та найефективніші методи та форми залучення позикових коштів відповідно до потреб підприємства.

З метою розробки стратегії фінансової безпеки, встановлення взаємозв’язків між можливостями та загрозами зовнішнього середовища і сильними та слабкими сторонами внутрішнього середовища,

використовується матриця SWOT, яка включає перелік сильних і слабких сторін підприємства разом з можливостями і загрозами (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Матриця SWOT-аналізу ДП «Львівстандартметрологія»

	Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
	1. Великий досвід діяльності 2. Лідерство в регіоні за клієнтурою. 3. Власна матеріально-технічна база та випробувальна лабораторія 4. Стабільна клієнтура	1. Відсутність системи стратегічного планування 2. Відсутність окремих елементів системи економічної безпеки 3. Недостатній рівень рентабельності.
Можливості (O)	SO-стратегія	WO-стратегія
1. Релокація бізнесу у західні області 2. Посилення євроінтеграційних процесів. 3. Співпраця з органами місцевої державної влади	1. Розширення номенклатури послуг 2. Розширення господарського портфелю за рахунок диверсифікації діяльності	1. Створення і поширення безкоштовних рекламно-інформаційних матеріалів про діяльність компанії та проведення рекламної компанії 2. Створення відділу економічної безпеки 3. Збільшення ринкової частки компанії
Погрози (T)	ST-стратегія	WT-стратегія
1. Уповільнення темпів економічного розвитку 2. Зростання цін у зв'язку зі знеціненням національної грошової одиниці 3. Недобросовісна конкуренція	1. Оптимізація витрат 2. Розвиток системи VIP-обслуговування для постійних клієнтів.	1. Розширення каналів розподілу 2. Створення системи зворотного зв'язку з клієнтами компанії 3. Вдосконалення системи оцінки ризиків

Джерело: складено автором

Матриця SWOT-аналізу ДП «Львівстандартметрологія» дає змогу визначити стратегічні цілі забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Серед найважливіших цілей забезпечення фінансової безпеки підприємства, на нашу думку, мають бути:

− нейтралізація загрози зниження обсягів реалізації та прибутковості у зв'язку з ринковою кон'юнктурою та економічною ситуацією;

− збереження (збільшення) частки ринку в умовах недобросовісної конкуренці.

Заходи для досягнення стратегічної мети нейтралізації загроз зниження обсягів реалізації та прибутковості підприємства повинні включати:

− попереджувальні заходи: дії, що проводяться перед появою загрози, включають прогнозування потенційних ризиків, планування дій для їх усунення, зовнішнє страхування ризиків, створення страхових резервів та застосування превентивних заходів;

− поточні заходи: дії, що проводяться в процесі впливу загрози, включають в себе дотримання розроблених заходів протидії загрозі, коригування фінансових рішень з метою забезпечення ефективної діяльності підприємства та використання антикризових заходів;

− подальші заходи: дії, які проводяться після виникнення загрози, включають в себе використання заходів внутрішнього страхування для компенсації збитків та покриття збитків за рахунок зовнішнього страхування ризику.

Комплекс заходів для збільшення частки ринку може включати одну з таких можливих стратегій:

− стратегія глибшого проникнення на ринок (за допомогою інтенсифікації маркетингових зусиль).

− стратегія розширення меж ринку (виходом на нові ринки з існуючим товаром);

− стратегія вдосконалення товару (створення нових або поліпшення існуючих товарів для існуючих ринків);

− стратегія вертикальної інтеграції (контроль або приєднання збутових фірм);

− стратегія концентричної диверсифікації (доповнення асортименту виробами, які є схожими на товари підприємства для привернення нових цільових аудиторій).

Стратегічні цілі забезпечення фінансової безпеки підприємства реалізуються через стратегічне управління його фінансовою стійкістю.

Можна виділити такі етапи стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства:

1. Стратегічний аналіз фінансової стійкості, ліквідності та визначення ризиків.

2. Формування стратегій забезпечення фінансової стійкості: у кризові періоди використовують стратегію подолання нестійкості або стратегію виживання, в умовах нестабільності обсягу продажу та прибутку – стратегію підтримки стійкості або стабілізації, з метою підвищення рентабельності діяльності – стратегія розвитку або стійкого зростання. Вибір стратегії фінансової стійкості підприємства можливий залежно від її оцінки її рівня та загальної оцінки впливу зовнішнього середовища.

3. Забезпечення реалізації обраної стратегії шляхом складання детальних тактичних планів, тобто сукупності заходів, бюджетів та важелів впливу.

Враховуючи негативний загальний вплив зовнішніх чинників та задовільний рівень фінансової стійкості, ДП «Львівстандартметрологія» слід обрати стратегію фінансової стабілізації (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Матриця вибору стратегії фінансової стійкості підприємства

Вплив зовнішнього середовища	Фінансова стійкість підприємства		
	Висока	Нормальна	Низька
Сприятливий	Стратегія нарощення потенціалу фінансової стійкості	Стратегія нарощення потенціалу фінансової стійкості	Стратегія підтримання фінансової стійкості
Нейтральний	Стратегія підтримання фінансової стійкості	Стратегія підтримання фінансової стійкості	Стратегія фінансової стабілізації.
Негативний	Стратегія фінансової стабілізації	Стратегія фінансової стабілізації.	Антикризова фінансова стратегія

Джерело: складено автором.

Стратегічні цілі фінансової безпеки ДП «Львівстандартметрологія», визначені на основі аналізу фінансового стану компанії, повинні включати:

– підвищення рентабельності шляхом контролю та аналізу витрат, цін та обсягів реалізації;

– забезпечення довгострокової фінансової незалежності через перегляд структури позикових коштів;

– оптимізація складу та структури активів підприємства, зокрема, зниження частки поточного забезпечення та грошових коштів та їх еквівалентів;

– підвищення платоспроможності шляхом збалансування грошових потоків підприємства;

– мінімізація фінансових ризиків.

З метою мінімізації фінансових ризиків, рекомендуємо вдосконалити систему управління фінансовими ризиками підприємства, насамперед, їх ідентифікацію та оцінку

Така система ідентифікації та оцінки фінансових ризиків повинна охоплювати:

- визначення змісту фінансового ризику;
- з'ясування можливих причин виникнення ризиків;
- прогнозування можливих наслідків ризиків;
- визначення можливих заходів запобігання реалізації або мінімізації ризику;
- встановлення відповідальних осіб за контроль ризику;
- експертна оцінка ризику;
- прийняття рішення про прийнятність або неприйнятність ризику.

Зокрема, на наш погляд, для фінансової безпеки ДП «Львівстандартметрологія» характерні такі фінансові ризики:

- дефіцит оборотних коштів;
- втрата фінансової незалежності;
- зміна курсу валют;
- несвоєчасне обслуговування отриманих кредитних ресурсів;
- укладання угод на надання послуг з неплатоспроможними замовниками;
- зменшення ціни, по якій планувалось реалізовувати продукцію;
- високий рівень інфляції;
- ризик неотримання нових або непролонгації діючих кредитних угод.
- визначення змісту фінансового ризику;

Можливі причини виникнення та наслідки, можливі заходи запобігання реалізації або мінімізації, відповідальні особи за контроль, експертна оцінка та висновок щодо прийнятності або неприйнятності вище наведених ризиків наведена у додатку З.

Висновки до другого розділу

Основним видом економічної діяльності ДП «Львівстандартметрологія» є технічні випробування та дослідження. Підприємство має тривалу історію, великий досвід діяльності та є лідером у Західному регіоні країни за обсягом наданих послуг у сфері стандартизації, метрології та сертифікації.

Управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія» реалізовується в межах його загальної системи менеджменту. Спеціалізованого підрозділу чи посадової особи, відповідальної за фінансову безпеку підприємства у його організаційній структурі немає, то ж завдання та функції у цій сфері виконують генеральний директор, заступник директора з економічних питань, відділ бухгалтерсько-фінансового обліку та звітності.

Управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія» є фрагментарним і зводиться до фінансового планування, аналізу фінансових показників та контролю фінансової діяльності, ідентифікації ризиків.

Аналіз рівня фінансової безпеки ДП «Львівстандартметрологія» показав, що незважаючи на кризовий фінансовий стан підприємства за критерієм забезпечення запасів та витрат джерелами їх покриття станом на кін. 2022 р., в цілому рівень фінансової безпеки у 2020-2022 рр. можна оцінити як задовільний, оскільки більшість коефіцієнтів платоспроможності та фінансової стійкості були в межах норми, підприємство було прибутковим та рентабельним. Проте, тенденція до погіршення фінансово-економічних показників з 2020 р., зумовлює необхідність ретельнішої ідентифікації та моніторингу загроз і ризиків фінансовій безпеці підприємства.

З метою вдосконалення управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія» рекомендуємо розробити стратегію фінансової безпеки та покращити систему управління фінансовими ризиками.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі досліджені теоретичні засади та практичні аспекти управління фінансовою безпекою підприємства.

1. Узагальнено наукові підходи та визначено фінансову безпеку підприємства як комплексне поняття, яке передбачає: збалансованість і якість фінансових інструментів, технологій і послуг, що забезпечують гнучкість управлінських рішень; достатність власних фінансових ресурсів, оптимальність структури та ефективність використання капіталу; фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність, фінансову незалежність, фінансову рівновагу, стабільність фінансових пропорцій розвитку; ефективний та стійкий розвиток підприємства на протязі тривалого періоду; мінімізацію фінансових ризиків, захищеність фінансових інтересів, що дає змогу їх реалізовувати; спроможність самостійно розробляти та впроваджувати свою фінансову стратегію. Розглянуто понятійно-категоріальний апарат фінансової безпеки підприємства, зокрема такі поняття як «фінансовий інтерес», «виклик», «ризик», «загроза».

2. Охарактеризовано зміст, компоненти системи та процес управління фінансовою безпекою підприємства, під яким розуміється цілеспрямований вплив відповідних суб’єктів управління на об’єкти фінансової безпеки в процесі реалізації управлінських функцій на основі визначених принципів та за допомогою методів і інструментів з метою досягнення високого рівня захищеності фінансових інтересів, мінімізації фінансових ризиків та забезпечення реалізації стратегії розвитку.

3. Згруповано методичні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства (як компонента економічної безпеки підприємства, як фінансового стану підприємства, на основі інтегрального показника). З’ясовано, що кожний підхід має свої переваги та недоліки, обмеження та умови застосування. Обґрунтовано, що оцінка фінансової безпеки

підприємства повинна бути комплексною, системною та охоплювати не тільки аналіз фінансового стану, але й оцінку здатності до компенсації можливих збитків у разі реалізації загроз і відновлення прийнятного рівня фінансової безпеки (потенціалу компенсації можливих збитків).

4. Охарактеризовано господарську діяльність, історію розвитку та послуги Державного підприємства «Львівський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації», яке підпорядковане Міністерству економіки та є лідером Західного регіону у сфері технічних випробувань та досліджень.

5. Проаналізовано організаційне забезпечення та методи управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія»: визначені відповідальні посадові особи та структурні підрозділи, які виконують завдання у цій сфері. Зроблено висновок, що система управління фінансовою Управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія» є фрагментарною, її функції та завдання зводяться до фінансового планування, аналізу та контролю фінансових показників, ідентифікації ризиків діяльності.

6. Оцінено рівень фінансової безпеки ДП «Львівстандартметрологія» на основі горизонтального та вертикального аналізу балансових показників, за критерієм забезпечення запасів та витрат джерелами їх покриття, коефіцієнтами фінансової стійкості, платоспроможності (ліквідності), ділової активності, рентабельності. Зроблено висновок про її задовільний рівень у 2020-2022 рр. та тенденцію погіршення фінансово-економічних показників з 2020 р.

7. Обґрунтовані напрями вдосконалення управління фінансовою безпекою ДП «Львівстандартметрологія»: розроблення стратегію фінансової безпеки на основі SWOT-аналізу та покращення систему управління фінансовими ризиками, зокрема, його ідентифікації, оцінки та контролю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія / О. І. Барановський. Київ: Видавництво Київського національного торгівельно-економічного університету, 2004. 759 с.
2. Біломістна І. І., Хоречко В. Є. Механізм забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. № 6 (32). С. 305-307.
3. Біломістна І. І., Грохольська Є. І. Стратегія забезпечення фінансової безпеки промислових підприємств України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики.* 2011. № 2 (11). Ч. 1. С. 16-23.
4. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення: монографія. Львів: Арал, 2008. 384 с.
5. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис. … канд. екон. наук: 08.06.01. Київ: НАУ, 2006. 17 с
6. ДП «Львівстандартметрологія» URL:https://www.lvivstandard.com.ua/ (дата звернення: 30.11.2023)
7. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / Київський національний торговельно-економічний ун-т. Київ: Видавничий центр КНТЕУ, 2001. 310 с.
8. Картузов Є. П. Аналіз механізму управління фінансовою безпекою підприємства. *Актуальні проблеми економіки.* 2012. № 7. С. 119–125.
9. Картузов Є. П. Визначення фінансової безпеки підприємства: поняття, зміст, значення і функціональні аспекти. *Актуальні проблеми економіки* 2012. № 8. С. 172–181.

10. Кириченко О. А., Кудря І. В. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах кризи. *Інвестиції: практика та досвід.* 2009. № 10. С. 22–26.
11. Кирієнко А. В. Механізм досягнення і підтримки економічної безпеки підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.06.01. Київ, 2000. 22 с.
12. Кім Ю. Г. Управління системою фінансової безпеки підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 21.04.02. Київ, 2009. 21 с.
13. Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: [монографія] / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. К.: Лібра, 2003. 280 с.
14. Кравчук Н.Я., Колісник О.Я., Мелих О.Ю. Фінансова безпека: Навчально-методичний посібник. Тернопіль: Вектор, 2010. 277 с.
15. Крупка М.І., Яструбецька Л.С. Фінансова безпека суб'єктів господарювання: підручник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 320 с.
16. Львівський науково-виробничий центр стандартизації, метрології, та сертифікації.URL:https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/04725912/ (дата звернення: 03.01.2023)
17. Малик О. В. Концепція управління фінансовою безпекою підприємства. *Соціально-економічні напрями розвитку міжнародних відносин у забезпеченні ефектів інтеграції України до ЄС (м. Хмельницький – м. Львів, 25–27 верес. 2016 р.).* Хмельницький: ХНУ, 2016. С. 139–142.
18. Малик О. В. Формування механізму управління фінансової безпеки підприємства: дис. … канд. екон. наук: 08.00.04. Хмельницький, 2016. 263 с.
19. Марченко О. М. Актуальні загрози фінансово-економічній безпеці суб'єктів господарювання України. *Науковий вісник ЛДУВС*. 2011. № 1. С. 171–184.

20. Марченко О. М. Концептуальні засади управління фінансовою безпекою підприємства. *Вісн. Львів. ун-ту. Сер. Економічна*. 2003. Вип. 32. С. 104–110.
21. Марченко О. М. Управління фінансовою безпекою агропромислового виробництва в умовах трансформації економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.03. Львів, 2008. 25 с.
22. Матвійчук Л. О. Методи визначення рівня фінансової безпеки підприємства. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки.* 2010, № 4 (54). - с. 330-332.
23. Мельник Л. М. Фінансова рівновага як складова системи фінансово-економічної безпеки підприємств. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки».* 2017. Вип. 2. С. 22–29.
24. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.
25. Михаліцька Н. Я. Фінансова безпека підприємств та її індикатори. *Наук. вісник ЛДУВС. Серія економічна.* 2012. № 1. С. 67–72
26. Міщенко А. П. Стратегічне управління. Київ : Центр навч. літератури, 2004. 336 с.
27. Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: навч. посібник. Львів, 2011. 380 с.
28. Олійник Л. В. Стратегічні напрями забезпечення фінансової стабільності підприємства. *Фінанси, облік, банки*. 2017. № 1 (22). С. 118–124.
29. Орєхова К. В. Експрес-оцінювання фінансової надійності підприємства. *Фінансово-кредитна діяльність проблеми теорії та практики*. 2012. № 2 (13). С. 49–55.
30. Орєхова К. В. Управління загрозами фінансовій безпеці підприємства. *Економіка промисловості*. 2013. № 1–2 (61–62). С. 77–83.

31. Основи економічної безпеки : підруч. / Бандука О. М., Духов В. Е., Петрова К. Я., Червяков І. М. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. 236 с.
32. Пасінович І., Гутак В. Фінансова безпека як складова економічної та корпоративної безпеки: теоретичний аспект. *Економіка та суспільство.* 2023. № 58. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-24 (дата звернення: 02.03.2024)
33. Правдюк Н. Л. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія / Н. Л. Правдюк, Т. О. Мулик, Я. І. Мулик. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.
34. Ревак І. О. Об'єкти та суб'єкти фінансової безпеки – базові складові системи фінансової безпеки держави. *Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2010. № 29. С. 54–56.
35. Ревак І. О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретичний аспект. *Наук. вісник ЛДУВС*. Серія економічна. 2009. № 2. С. 5–9. 360.
36. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів: навч. посібник. За заг. ред. С.М. Фролова. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 332 с.
37. Фінансова безпека машинобудівного підприємства : методичні засади формування та забезпечення : монографія / Мандзіновська Х. О., Штангрет А. М., Котляревський Я. В., Мельников О. В. Львів : Укр. акад. друкарства, 2016. 226 с.
38. Фінансова безпека підприємств і банківських установ [Текст] : монографія / А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський та ін.; за заг. ред. А.О. Єпіфанова. Суми : УАБС НБУ, 2009. 295 с.
39. Яструбецька, Л. Комплексна методика оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в Україні за умови гібридних загроз. *Підприємництво та інновації.* 2021. № 17. С. 75-82. URL: https://doi.org/10.37320/2415-3583/17.15

40. Яструбецька Л. С. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в Україні в умовах гібридних загроз: монографія. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2022. 369 с.

ДОДАТКИ